

Rozvytok metodiv analizu faktychnoho stanu konkurentnykh perevah pidpryemstva / P.G.Pererva, N. P. Tkachova // Ekonomika rozvytku. – Kharkiv : KhNEU, 2011. – № 4 (60). – P. 116-120. 15. Tsibulev, P.N. Otsenka yntellektualnoi sobstvennosti / P.N.Tsibulev: – K.: Ynstytut yntellektualnoi sobstvennosti y prava, 2003. – 184 p. 16. Shumpeter, Y. Teoryia ekonomycheskoho razvytyia: Yssledovanye predprynymatelskoi prybyli, kapytala, kredyta, protsenta y tsykla koniunkturi / Y. Shumpeter. – Moscow: Prohress, 1982. – 456 p. 17. Pererva P.G. Technology transfer / P.G.Pererva, G.Kocziszky.- Kharkiv-Miskolc, 2012.- 668p. 18. Sheenok D.A. Analiz sushchestvuiushchykh modelei otsenky stoymosti razrabotky prohrammnoho obespecheniya / D.A.Sheenok // Elektronnoe nauchno-praktycheskoe peryodycheskoe yzdanye «Ekonomyka y sotsyum». No 5. – 2012. – P. 931-939. 19. Shypova E.V. Otsenka yntellektualnoi sobstvennosti / E.V.Shypova: Ucheb.posobye.– Yrkutsk: Yzd-vo BHUEP, 2003.– 122 p. 20. The Standish Group Report [Elektronni resurs]. URL: <http://www.projectsmart.co.uk/docs/chaos-report.pdf>

Надійшла (received) 25.02.2015

УДК: 656.2.078.8

В.І. КУДЕЛЯ, канд. екон. наук, доц. Український державний університет залізничного транспорту, Харків

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАЛІЗНИЦІ

В статті виділені недоліки, що існують в розвитку транспортної галузі. Розглянуті основні напрямки конкуренції в яких діє залізниця на ринку транспортних послуг. Підкреслено, що в умовах ринкових відносин залізничний транспорт повинен швидко реагувати на зміну попиту на перевезення і підвищувати конкурентоспроможність шляхом покращення якості вантажних перевезень і підвищення ефективності обслуговування виробництва і населення. А також виділені шляхи підвищення конкурентоспроможності залізниці.

Ключові слова. Конкуренція, конкурентоспроможність, якість перевезень, транспортний ринок, ціна, залізниця.

Вступ. Ефективне функціонування і послідовний розвиток залізничного транспорту має принципове значення для розвитку регіонів, галузей і окремих підприємств, оскільки наявність транспортних потужностей є необхідною умовою розвитку продуктивних сил, особливо в періоди підйому економічної кон'юнктури.

Необхідністю ефективного функціонування сучасної економіки є формування конкурентного ринку. Конкуренція на транспорті – це суперництво транспортних підприємств за кращі методи господарювання, тобто за найбільш вигідні умови здійснення перевезень і здобуття максимальної вигоди, це боротьба за вантажовласників і пасажирів, за отримання максимально корисного ефекту на основі застосування сучасних

© В.І. Куделя, 2015

більш ефективних технологій, підвищення якості перевезень, їх надійності і швидкості переміщення вантажів і пасажирів.

Дослідження питань розвитку конкуренції, підвищення рівня конкурентоспроможності ведеться багато десятиліть і особливо актуально в сучасній економіці. Зростаюча актуальність цих питань в Україні, зумовлюється передусім складністю та неоднозначністю процесів формування в них ринкових економічних відносин і тими зрушеннями, що відбуваються внаслідок інтеграції у світогосподарські процеси.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Питання конкурентоспроможності залізничної галузі досліджували такі вчені-економісти: Ю.С. Бараш [1], Д.Г. Ейтутіс [2], В.І Лукашев [3], О.Ю. Марченко [4], Сич С.М. [5] та інші.

Метою статті є дослідження шляхів підвищення конкурентоспроможності залізниці на транспортному ринку за рахунок підвищення якості перевезень.

Постановка проблеми. У розвитку транспортної галузі є певні недоліки:

- великі терміни доставки вантажів і втрати продукції у всіх ланках руху товару;

- якість перевезень і обслуговування клієнтів залишаються низькими;

- у вантажному русі відсутні такі найважливіші в умовах ринку види послуг, як гарантована доставка вантажів до певного терміну, термінова доставка вантажів

- великою швидкістю, слабо розвинена довідково-інформаційна служба;

- є певні труднощі в організації транспортно-експедиційного обслуговування вантажовідправників і вантажоодержувачів в умовах становлення ринкових стосунків;

- транспортні засоби мають значний знос.

Однак, в умовах ринкових відносин, де існує постійна конкуренція на транспортному ринку, залізничний транспорт повинен швидко реагувати на зміну попиту на перевезення і підвищувати конкурентоспроможність шляхом покращення якості вантажних перевезень і підвищення ефективності обслуговування виробництва і населення.

Матеріали досліджень. Підвищення конкурентоспроможності підприємства — це, в першу чергу, підвищення якості продукції, яка є головним показником діяльності будь-якого виробництва. У широкому розумінні якістю продукції називається сукупність властивостей товару або послуги задовольняти потреби, відповідні її призначенням. При цьому підвищення рівня якості продукції диктує підвищення попиту на неї та збільшення суми прибутку не тільки за рахунок обсягу продажів, але також за рахунок підвищення ціни на товар більш високої якості.

У сучасних умовах залізничний транспорт зазнає істотних змін, що знайшло віддзеркалення також і в посиленні конкуренції на ринку

транспортних послуг, при цьому конкурентна боротьба протікає по наступних напрямках:

1) міжгалузева конкуренція виникає між залізничним та іншими видами транспорту за одержання більшого прибутку. Ця конкуренція ведеться шляхом переміщення вільних капіталів у ті галузі, в яких можна одержати на аналогічний капітал вищий прибуток. Унаслідок вкладання додаткових капіталів виробництво товарів у прибуткових галузях швидко зростає, пропозиція товарів збільшується, ціни знижуються і поступово знижується прибуток. Отже, міжгалузева конкуренція зумовлює тенденцію вирівнювання норм прибутку в різних галузях;

2) внутрішньогалузева конкуренція виникає між різними учасниками перевізного процесу (компаніями-операторами, перевізниками). Це економічна боротьба між окремими підприємствами всередині кожної галузі за одержання більшого прибутку. Вона ведеться головним чином шляхом запровадження нової техніки і нових технологій з метою зниження індивідуальних витрат виробництва. Знижуючи індивідуальні витрати і реалізуючи продукцію за ринковими цінами, підприємці отримують вищий прибуток.

3) міжнародна конкуренція виникає на міжнародному ринку транспортних послуг. Міжнародна конкуренція зумовлює раціональне використання ресурсів, збалансований розвиток ринку й переливання капіталу на загальносвітовому рівні.

В умовах конкуренції на транспортному ринку істотно зростає вплив рівня якості транспортного обслуговування користувачів на успішну діяльність того чи іншого виду транспорту. Отже, якість транспортної послуги – це сукупність властивостей і ознак, що характеризують її призначення, особливості, корисність і здатність задовольняти певні потреби користувачів в переміщенні.

Показники якості на залізничному транспорті можна поділити на показники якості транспортного обслуговування, що характеризують задоволеність клієнта наданою послугою, і показники якості експлуатаційної роботи, що характеризують ефективність використання рухомого складу самої залізниці. Поліпшення якості транспортного обслуговування веде до збільшення клієнтської бази (зростання доходів), а підвищення якості експлуатаційної роботи сприяє оптимізації витрат (зниження собівартості).

Для характеристики вантажних перевезень основними показниками якості транспортного обслуговування вантажовласників є:

- швидкість і строк доставки вантажів;
- цілісність вантажів що перевозяться;
- регулярність і своєчасність або ритмічність і рівномірність перевезень;
- комплексність і повнота транспортного обслуговування;
- безпека руху транспорту;
- екологічність перевезень.

Так, з метою прискорення доставки і забезпечення цілісності вантажів у ряді випадків необхідно відмовитися від ущільненого навантаження і максимізації ваги поїзда, забезпечуючи ефективність роботи транспорту за рахунок більш високого тарифу за підвищену якість обслуговування.

До показників якості транспортного обслуговування пасажирів відносять:

- безпека поїздок пасажирів;

- комфортабельність, комплексність і культура транспортного обслуговування у дорозі та в пунктах відправлення, пересадки та прибуття;

- швидкість пасажирських перевезень;

- регулярність перевезень та зручність розкладу руху потягів.

Слід зазначити, що наведені показники є натуральними вимірниками якості транспортного обслуговування, а їх достатність або необхідний рівень в конкурентних умовах може бути встановлений тільки шляхом зіставлення з певними нормативами якості, плановими показниками або з аналогічними показниками у конкурентів.

Результати досліджень. Для підвищення конкурентоспроможності залізниці необхідно розробляти і впроваджувати комплексну систему заходів, спрямованих на забезпечення якості не тільки в процесі транспортування, але й від моменту виявлення вантажовідправником бажання перевезти вантаж до моменту повного вивантаження вантажу у вантажоодержувача.

У сучасних умовах одним з основних елементів ефективної конкурентної боротьби є надання вантажовласникові ряду додаткових послуг. У якості додаткових послуг транспортних організацій можна виділити наступні:

- навантажувально-розвантажувальні;

- по зберігання вантажів;

- по підготовці вантажів до перевезення;

- надання рухомого складу в оренду;

- транспортно-експедиційні;

- інші додаткові послуги (інформаційні, послуги страхування і ін.).

Розвиток конкурентного ринку транспортних послуг вимагає створення умов для перевищення рівня пропозиції високоякісних транспортних послуг над попитом, а також забезпечення публічності і інформаційної відкритості ринку за цінами і якістю послуг. Це забезпечить споживачам можливість вільного вибору транспортних послуг, зробить ціну і якість предметом конкуренції. Механізм «ціна-якість» дозволить стимулювати дослідження попиту на різні категорії послуг і проводити аналіз рівня конкурентів, підвищувати якість транспортних послуг, знаходити оптимальний баланс між їх ціною і якістю. Все це створює умови для подальшого підвищення ефективності роботи і росту конкурентоспроможності залізниці і транспортної системи в цілому.

Отже, підвищення конкурентоспроможності залізниці можна забезпечити за рахунок:

- впровадження гнучких тарифів (необхідно знижувати тарифи на перевезення, наприклад за рахунок економії незалежних експлуатаційних витрат);

- збільшення швидкості доставки вантажів і пасажирів (збільшення швидкості доставки вантажів для клієнтів приватного капіталу означає вивільнення оборотних коштів, для вантажовідправників і вантажоодержувачів – прискорення доставки вантажів, для залізниць – збільшення пропускнуєї спроможності, а отже: вивільнення робочого парку вагонів і локомотивів; скорочення чисельності локомотивних бригад та провідників вагонів; економія експлуатаційних витрат по зарплаті, соціальним відрахуванням, амортизації, ремонту, утриманні вагонів і локомотивів. Збільшення швидкості пасажирських поїздів дозволить залучити додатковий потік пасажирів з конкуруючих видів транспорту);

- забезпечення безпеки перевезення вантажів і пасажирів (полягає в посиленні інфраструктури, модернізації рухомого складу, механізації і автоматизації технологічних процесів);

- підвищення якості транспортного обслуговування (якість транспортного обслуговування клієнтури має бути постійною, безперервною роботою усіх працівників транспортного підприємства; повинен постійно здійснюватись не лише контроль за якістю перевезень, але і постійне вдосконалення тих аспектів транспортного виробництва, від яких залежить якість; робота з поліпшення якості транспортних послуг повинна проводитися на усіх рівнях і в усіх підрозділах, включаючи ремонтний сервіс, а відповідальність за неякісні перевезення повинна лягати на усіх причетних працівників у рівній мірі).

Підвищення конкурентоспроможності залізниці, це, в першу чергу, розуміння потреб споживчого ринку та перспектив його розвитку; знання можливостей конкурентів, аналіз тенденцій розвитку навколишнього середовища; здатність створити товар з такими якостями, щоб споживач зволів його, а не товар конкурента.

Висновки. Отже, головними завданнями транспортного обслуговування є найбільш повне задоволення потреб організацій і населення в перевезеннях і кожне транспортне підприємство має орієнтуватися на досягнення максимальних результатів своєї діяльності.

Таким чином, в сучасних умовах, щоб досягти успіху залізниця повинна розробити гнучку систему управління якістю транспортного обслуговування, правильно оцінювати ці заходи та їх вплив на кінцевий результат діяльності залежно від конкурентної ситуації на транспортному ринку.

Список літератури: 1. *Бараш Ю.С.* Управління залізничним транспортом України: Монографія [Текст] / *Ю.С. Бараш.* — Дніпропетровськ: ДНТ, 2006. - 252 с. 2. *Ейтутіс Д.Г.* Конкурентоспроможність регіональних залізниць [Текст] / Д.Г. Ейтутіс // Залізничний транспорт

України. – 2007. - № 3. - С. 90-92. 3. Лукашев В.І. Конкурентні відношення на залізничному ринку [Текст] / В.І. Лукашев, Залізничний транспорт. – К., 2010. – 101 с. 4. Марченко О.Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту [Текст] / О.Ю. Марченко. – К., 2009. – 157 с. 5. Сич Є.М. Фактори підвищення конкурентоспроможності транспортних послуг залізниць [Текст] / Є.М. Сич // Вісник Харківського нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, - Серія: Економічна, - 2001. - № 512. - С. 152-154.

Bibliography (transliterated): 1. Barash Y.S. *Upravlinnyia zaliznychnym transportom Ukrainy: Monohrafiya* [Tekst] / Y.S. Barash. — Dnipropetrovs'k: DИТ, 2006. - 252 p. 2. Eytutis D.H. *Konkurentospromozhnist' rehional'nykh zaliznyts'* [Tekst] / D.H. Eytutis // Zaliznychnyy transport Ukrainy. – 2007. - No 3. – P. 90-92. 3. Lukashev V.I. *Konkurentni vidnoshenyya na zaliznychnomu rynku* [Tekst] / V.I. Lukashev, Zaliznychnyy transport. – Kiev, 2010. – 101 p. 4. Marchenko O.Y. *Shlyakhy pidvyshchennya konkurentospromozhnosti zaliznychnoho transportu* [Tekst] / O.Y. Marchenko. – Kiev, 2009. – 157 p. 5. Sych Ye.M. *Faktory pidvyshchennya konkurentospromozhnosti transportnykh posluh zaliznyts'* [Tekst] / Ye.M. Sych // Visnyk Kharkivs'koho nats. un-tim. V.N. Karazina, - Seriya: Ekonomichna, - 2001. - No 512. – P. 152-154.

Надійшла (received) 25.02.2015

УДК 657.432

П.Г. ПЕРЕРВА, д-р.екон.наук, проф., НТУ «ХПИ»;
В.Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ, канд.екон.наук, доц., НТУ «ХПИ»

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ САНАЦИИ И РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проведен анализ предпосылок проявления финансового кризиса на предприятиях машиностроительного комплекса Украины. Проведен анализ объемов производства продукции на предприятиях Харьковской области. Проведено методологическое исследование понятий «кризис», «санация», «реструктуризация». Разработаны методические рекомендации по преодолению симптомов кризиса на промышленных предприятиях.

Ключевые слова: санация, реструктуризация, кризис, машиностроительные предприятия, производство, продукция

Введение. Законодательные акты Украины четко регламентируют кризисные явления на промышленных предприятиях [1-2]. Согласно официальной статистике, более трети отечественных предприятий имеют в настоящее время признаки несостоятельности. Опыт функционирования предприятий, сумевших занять лидирующее положение в отрасли, свидетельствует, что развитие кризисной ситуации, возникающей на макроуровне, может повлечь за собой не только угрозы, но и являться стимулирующим рычагом для начала осуществления процессов увеличения

© П.Г. Перерва, В.Л. Товажнянский, 2015